

08.02.2016

Svar til høringsnotat – endringer i utlendingslovgivningen (innstramninger 2) – snr. 15/8555

Det er i utgangspunktet positivt å revidere utlendingslovgivningen for å vurdere om den bidrar til en god asylpolitikk, opprettholdelse av menneskerettighetene og om den legger grunnlag for god integrering for dem som innvilges opphold i Norge. Vi som står bak dette høringsvaret mener at mange av endringsforslagene *ikke* vil ivareta asylsøkere og dem som får opphold, da særlig punkt 6.4. om enslige mindreårige asylsøkere (EMA).

Undertegnede har til felles at vi alle har jobbet på Salhus asylmottak for enslige mindreårige asylsøkere (EMA) i løpet av perioden mottaket eksisterte (2009-2011). Fra 2010 ble Salhus et mottak for de fleste EMA i alderen 16-18 år som fikk tidsbegrenset midlertidig oppholdstillatelse fram til fylte 18 år. Tilbudet til disse ungdommene var økt kompetanse i fag som engelsk og data, samt hyppig returinformasjon fra både mottaket/UDI og organisasjonen IOM. Vår kunnskap og erfaring fra arbeid og kontakt med EMA med tidsbegrenset oppholdstillatelse ligger til grunn for våre uttalelser om høringsnotatet.

Det er flere aspekter som er bekymringsverdige ved innføring av en lov som gir alle EMA tidsbegrenset midlertidig oppholdstillatelse:

- 1) Etter hva vi har kjennskap til, er det *kun en eller to* av ungdommene som bodde på Salhus asylmottak som frivillig eller ved tvang har returnert tilbake til sine hjemland, mens de andre lever nå et liv «under bakken» i Norge eller i andre europeiske land. Slik vi forstår det er departementets hensikt med å innføre midlertidig oppholdstillatelse til fylte 18 år for alle EMA at det vil bidra til at færre EMA får bli i Norge når saken vurderes på nytt etter fylte 18 år. I et brev fra Noas m.fl. til alle partiene på stortinget (05.10.2015) vises det til at siden 2009 er det 221 ungdommer som har fått vedtaket om tidsbegrenset oppholdstillatelse, og blant disse er det kun 42 som har returnert. Dette viser at dette vedtaket virker mot sin hensikt, og ikke bidrar til at ungdommene vender tilbake til sine hjemland når oppholdstillatelsen utløper, dersom den ikke blir fornyet. Vi mener det også er problematisk å utsette den avgjørende saksbehandlingen til barna er blitt voksne, da de bør bli sett som det de er, nettopp barn som i det fleste tilfeller har et reelt behov for beskyttelse fra et liv på flukt.
- 2) Den psykiske påkjenningen det er for en ungdom på flukt å ikke vite om man får bli i Norge, er etter vår erfaring svært stor, og det å sette livet til unge mennesker på vent er, for å si det mildt, ikke en god situasjon. I Fafo-rapporten «Veien videre» (2010) om kvalifiseringstilbudet ungdommene på Salhus asylmottak fikk, kommer det tydelig frem at situasjonen til ungdommene er svært krevende. Redd Barnas bok «Mens vi venter» (2010) tydeliggjør også denne opplevelsen, og som Noas skriver (se punkt 1) oppleves 18 års dagen som en trussel, noe vi som jobbet på Salhus asylmottak stadig hørte fra ungdommene som bodde der. Dokumentaren «De andre» (2012) av Margreth Olin intervjuer og følger noen av ungdommene som bodde på Salhus asylmottak, og det er ingen tvil om at det å være i en ventesituasjon med 18 års dagen som en vond drøm, er uholdbart. Forskning viser også hvor tøff påkjenningen av å være i en ventesituasjon kan være på barn og ungdom, og vi viser her til en artikkel fra *International Journal of Law and Psychiatry* 31 (2008) som tar opp EMA sin sårbarhet:

“(...) many unaccompanied refugee children and adolescents face enduring uncertainties: in relation to their past as suddenly uprooted refugees; in their present situation, as young people who may not always receive high quality substitute care; and in the future, as asylum applicants waiting to hear about their bid for citizenship (Kohli, 2002). This chronic uncertainty about getting permanent residence documents dominates their lives in such a manner that it may worsen psychological problems (Laban, Gernaat, Komproe, Schreuders, & De Jong, 2004), and can undermine their confidence about the future (Russell, 1999)”. (s.322, 4.1.3.)

- 3) Det er alarmerende at departementet har et så snevert syn på årsaker til at EMA flykter og beskriver i høringsnotatet majoriteten av EMA som såkalte «ankerbarn». Det finnes like mange årsaker til hvorfor ungdommene flykter som det finnes EMA. I høringsnotatet vises det til en rapport av Unicef om totalt 20 barn fra Afghanistan som har flyktet, der det i høringsnotatet argumenteres for at familiegjenforening kan være en årsak til at EMA flykter. For det første har Unicef meldt tydelig fra om at dette ikke er riktig bruk av rapporten deres, der barna selv har listet opp 10 motiver for flukt, og familiegjenforening er ikke blant disse (Aftenposten 21.01.2016). For det andre mener vi at 20 personer, kun fra ett land, er et svært tynt grunnlag å basere en ny lov på. I 2015 kom det nærmere 2000 EMA fra andre land enn Afghanistan til Norge.

Basert på erfaringer fra Salhus asylmottak der vi har vært tett på ungdommer som har fått livene sine satt på vent, så er vår sterke mening og anbefaling at midlertidige oppholdstillatelser til 18 års dagen ikke blir gjeldende praksis og lov for samtlige EMA. Det var i 2015 kun 15 EMA som fikk tidsbegrenset oppholdstillatelse, og siden 2009 har totalt 221 ungdommer fått dette vedtaket. Vi mener denne typen oppholdstillatelse umiddelbart bør avskaffes, og det bør forskes mer på hvordan slike vedtak har *preget livene* til dem det gjelder og hva som har hendt med dem etter at de fylte 18 år. De enslige mindreårige asylsøkerungdommene som kommer til Norge skal ikke brukes som et middel for å nå et mål (reducere antall EMA som kommer til Norge), *de er et mål i seg selv og en verdi i seg selv*.

I høringsnotatet foreslås det at klagefristen i saker der UDI anser det som åpenbart at en asylsøker ikke fyller vilkårene for beskyttelse (asyl) etter utlendingsloven § 28 eller er vernet mot retur etter utlendingsloven § 73, reduseres fra tre uker til én uke (sak 10.2). Dette mener vi er svært kritikkverdig da man som asylsøker må få tilstrekkelig med tid til å sette seg inn i avgjørelsen av saken, ha kontakt med advokat og verge (for EMA), og mulighet til å klage. Asylsøkere har svært ulik utdanningsbakgrunn og særlig enslige mindreårige ungdommer vil ha behov for assistanse fra advokat, verge, tolketjeneste etc. for å få sendt en klage på avgjørelsen. Det at UDI mener at saken er åpenbar, betyr ikke at saken ikke kan endre seg om søker får tid til å fremlegge en klage. En uke til dette er ikke holdbart. Undertegnede har erfart at det er svært mye informasjon for en ungdom å forholde seg til i asylprosessen, og det å korte ned på klagefristen ivaretar ikke rettssikkerheten til asylsøkerne.

I Norge er vi stolte over å være en fredsnasjon, tuftet på likeverd og respekt for den enkelte, basert på humane tradisjoner og verdier. Det er ikke humant å gi unge enslige mennesker et liv på vent i det som for mange oppleves som en svært viktig del av livet. Vi har i dag stort fokus på at unge mennesker må få god utdanning, trygge miljøer etc. for å ikke havne i ekstreme miljøer som er uønsket i samfunnet. Å sette livene til ungdom, som ofte har opplevd krig og elendighet på vent, er ikke en god strategi for å bidra til å gi disse ungdommene trygge, gode liv.

Hilsen,

Brita Phuthi, Hege Rekdal, Kari Haugland Henriksen, Maria Njåstad, Tareq Alsweirki, Birthe Hodne, Julie Tessem og Jostein Rotvik.

Tidligere ansatte ved Salhus statlige asylmottak for enslige mindreårige asylsøkere